

Анка СТОИЛОВА (София, България)

БЪЛГАРСКИ ТОПОНИМИ В АРАБСКИ РЪКОПИСИ ОТ ФОНДА НА НБКМ

Abstract. The article present some Bulgarian toponyms collected from Arabic manuscripts preserved at Sts Cyril and Methodius National Library in Sofia. The toponyms are written in colophons and inscriptions of different types in Arabic script as Ottoman Turkish, Persian and Arabic Alphabets. The aim is to show and analyze the collected toponyms and some of their paleographical particularities.

Keywords: Bulgarian toponyms, colophons, inscriptions, Arabic script, Ottoman Turkish, Persian and Arabic Alphabets.

Арабските ръкописи, които са създадени или са съхранявани в българските земи, често съдържат български топоними, което предоставя възможност да се хвърли светлина върху тяхната употреба в специфичната среда на билингвизъм и да се проследи влиянието на тази среда при писменото им фиксиране от носители на османотурски език. В сферата на писмената реч, част от която са арабските ръкописи, особеностите при записването на българските топоними се усложняват и поради използването на арабската графика в три варианта – като азбука съответно на арабски, персийски и османотурски език¹.

Българските топоними се откриват в колофоните и в бележките, свързани с битуването или миграцията на кодексите². В първия слу-

¹ Използвам понятията „арабска графика“, „арабица“ като по-общи в сравнение със създадените на нейната основа арабска, османотурска и персийска азбука. Османотурската азбука включва компоненти и от арабската, и от персийската азбука (вж. Гълъбов 1958: 5). За да избегна евентуални неточности, подчертавам присъствието и на трите азбуки в арабските ръкописи и в частност в приписките, които съм проучила. Повече информация за особеностите на арабската графика и писмо съм дала в статиите си – вж. Стоилова 1994 и Стоилова 2005.

чай те обикновено са посочени от преписвача като мястото, където е завършен даденият препис. В останалите бележки, които могат да бъдат вписвания за собственост, дарение, покупка, прочит и др., топонимите са включени като място, където е протекло описаното събитие. Повечето от тези вписвания са направени през XVIII и XIX век. В публикуваните до сега каталози, разкриващи фонда от арабски ръкописи, български топоними се срещат в описанията и в географските показалци³. Тези топоними не са били обект на самостоятелно езиковедско проучване.

Що се отнася до сведенията за българската топонимия, които са събрани от публикуваните и преведени османотурски документи, те са много по-масивни и систематизирани (два примера са „Речник на селищни имена и названия на административно-териториални единици в българските земи през XI–XIX век” (Андреев 2002) и „Географски показалец” на М. Калицин (Калицин 1977)⁴. Податки за българските топоними по материали от османотурски архиви има в статиите на Ст. Кендерова (Кендерова 2009 и Кендерова 2013), в които основното внимание е насочено към антропонимите. Антропонимите на православно население в Търново и региона към него, нерегистрирани в ономастични справочници, са обект на задълбочено изследване в статия на Кр. Мутафова (Мутафова 2013). Безспорната значимост на посочените трудове се дължи не само на богатия изворов материал, върху който са изградени, но и на осветляването на проблемите, свързани с прочита и интерпретирането на записаните с арабска лични имена и топоними. Посочени са и основните особености на арабското писмо и на фонетичната система на турския език, които предопределят различията между писмената форма на неосманските топоними и собствени имена и тяхното автентично звучене.

² За мястото на тези вписвания в системата на арабските ръкописни текстове вж. Стоилова 2011.

³ Вж в литературата: Даруиш 1969, Даруиш 1974, Изз ад-Дин 1968, Кендерова 1995 и Кендерова, Стоилова 2013.

⁴ Броят на изданията, съдържащи данни за българската топонимия, е голям и тук няма да бъдат изброявани. Важно е да се подчертае, че те предоставят богата фактологична база за разностранни ономастични изследвания.

Настоящата статията има за цел да представи българските топоними, установени в арабските ръкописи, съхранявани в НБКМ, чрез подобрани примери, без да се изчерпват всички останали повтарящи се случаи. Основното внимание е насочено към тяхната графична форма, с оглед на разкриване на направените промени и на причините за тях. Изразените тук тези подкрепят и допълват поясненията за арабската графика, използвана в османотурските извори, дадени в посочените по-горе статии на Стоянка Кендерова и Красимира Мутафова.

Според обекта, който назовават, събраните топоними са предимно макроними и се разделят на ойконими, хидроними и урбоними. Разгледаните топоними са разделени на две големи групи според формата, в която са засвидетелствани. В първата група са топонимите, предадени директно. Във втората са ойконимите, които са възстановени от относителни прилагателни, съпътстващи имената на преписвачи, собственици, дарители и други лица. Преобладаващият брой топоними са назовани с българските им имена. Изключение са градовете Плевен, Пловдив, Разград, Русе и Шумен и река Дунав, които са включени с названията им на турски: Плевне, Филибе, Хезарград, Русчук, Шумну и Туна. Подобни изключения има и в названията на селата (вж. по-долу).

Поясненията, съпътстващи ойконимите, са с арабско-турски или персийско-турски произход. Те не са строго разграничени, тъй като към едно и също селище се срещат няколко различни названия. Например името на град София се определя от думите: *медина*, *балда*; името на град Кюстендил – от думите *шехр*, *медина*, *балда* и др.

Приложение 1. съдържа списък от названията на ойконимите, хидронимите и урбанонимите. Последната група от изброените топоними е тази на урбанонимите, но те не са включени в статията, тъй като са част от заемките в българския език (махала, медресе и джамия).

Изложението е разделено на две главни части. Първата представя установените топоними. На първо място са тези, които са в основната си форма. След това са разгледани топонимите, възстановени от засвидетелстваните относителни прилагателни. Втората част се фоку-

сира върху промените при предаването на българските топоними със средствата на арабизацията и влиянието на османотурския език върху избора на графичната форма. Маркирани са по-главните палеографски особености на избраните топоними. Изложението е допълнено и онагледено с Приложение 2. То съдържа илюстрации от ръкописите с изписаните български топоними и точните им адреси (колона 2). Всяка илюстрация има пореден номер, към който се правят препратките в изложението. Разглежданите топоними са подредени азбучно (колона 5); дадено е изписването им с арабизация (колона 3), в транскрипция и транслитерация (колона 4). Използвана е транскрипция с кирилица и латиница, за да се открият различията в предаването на едни и същи български фонемни в съответните наименования. Буквите в транслитерираните думи са свързани с дефис.

Топонимите, установени в основната им форма, са:

1. Хидроними: река *Бистрица*, река *Искър*, река *Дунав* (Ту:на)

2. Ойконими:

2.1. Градове: *Варна*, *Видин*, *Дупница*, *Ихтиман*, *Казанлък*⁵, *Карлово*, *Кюстендил*, *Плевен*, *Разград* (*Хезарград*), *Русе* (*Русчук*), *Самоков*, *Силистра*, *София*, *Пловдив* (*Филибе*), *Чирпан*, *Шумен* (*Шумну*).

2.2. Села: *Златица*, *Козниче*, *Паша Игит*, *Пирдоп*, *Ташлъ*.

Относителните прилагателни и топонимите, от които са образувани, частично повтарят изброените ойконими, те са:

1. От градове: *дупничанин* (Дупница), *ихтиманлия* (Ихтиман), *плевнелия* (Плевен), *софиянец/софийски* (София), *самоковлия* (Самоков).

2. От села: *Мирковлията* (Мирково), *Ташлията* (Ташлъ), *Добруджаларията* (Добруджалар карие-лъ).

Трябва да се отбележи, че понятието „село“ (осм-тур. *карие*), е обичайното название, използвано за селища извън градовете, включително и за по-малките махали и колиби (Андреев 2002: 8).

Относителните прилагателни са образувани по два основни модела. Първият е чрез арабското окончание *-ий*, което се прибавя като наставка след съществителното име (Гълъбов 1949: 164). В скоби е

⁵ За топонима Казанлък вж. Константинова 2008: 459-460.

транслитерираната писмена форма, в която дефисите свързват буквите от една графична дума.

Ихтиман – Ихтиман+ий: (‘-х-т-м-а-н-й) ил. 13 и 14;

Кюстендил – Кустендил – Кустендил+ий (к-у-с-т-н-д-и:-л-й) – ил. 19-21;

Русчук (Русе) – Русчук+ий (р-с-ч-к-л-й) – ил. 31–34;

Самоков – Самако и Самаков – Самаков+ий (с-м-а:-к-в-й) – ил. 35-37⁶;

Силистра – Силистр+ий (с-л-с-т-р-й) – ил. 42.

В някои топоними под влияние на арабските правила полугласната *уау* замества показателя за ж. р. ед. ч. (записван с та:’ марбута), което води до изчитането на окончанието като |-ви:|:

Дупница – Дупниче – дупниче+в+ий (д-п-н-ч-в-й) – ил. 10;

Силистра – Силистре+в+ий (с-л-с-т-р-в-й) – ил. 41;

София – Суфие – Суфие+в+ий (с-у-ф-и:-в-й) – ил. 46.

Има случаи, при които се запазва аналогът на показателя за ж. р. ед. ч., предаден с графемата ха:’. Това означава, че буквата за полугласната *уау*, използвана за записване на фонемата |в| в турски език, и словообразователната морфема се добавят след името на града:

Плевне – Плевне в+ий (п-л-в-н-х в-й) – ил. 26–27;

София – Суфие – Суфие в+ий (с-у-ф-и:-х в-й) – ил. 45.

Вторият основен модел съдържа турските наставки *-ли* и *-лъ* (Гълъбов 1949: 160). Те следват името на топонима непосредствено или се поставят след неговото название. Например:

Мирково – Миркуво+лъ (м-р-к-в л-ъ) – ил. 22;

Силистра – Силистре+лъ (с-л-с-т-р-х л-ъ) – ил. 40;

⁶ В нашата османистична литература името на гр. Самоков по традиция се изчита като *Самако*. Предлаганият тук вариант *Самаков* е дискуссионен, но е мотивиран от близостта му до българското звучене и от графиката на цитираното име на с. Мирково и на производните *самаковий* и *мирково-лъ*, както и от аналогията с изчитането на персийското име *Хосро* като *Хусреф* или *Хюсреф* на турски. Още примери за предаване на фонемата |в| чрез буквата *уау* се откриват в други топоними: *Хърсово* (*х-р-с-в-х*) (различно от *Харсо* (*х-р-с-в*), *Нив* (*н-и:-в*). Разбира се, изчитането на името като *Самако* също има аналози.

Паша Игит - Паша Игит кариелъ (б-а:-ш-а: ' -г-и:-т к-а-р-и:-х лъ) – ил. 23.

Преди да бъдат разгледани графичните форми на българските топоними, трябва да се припомнят няколко важни паралела между българския език и останалите три езика – арабски, персийски и османотурски, и съответните азбуки.

Арабският език е семитски, мороотчитащ. Неговата фонетична система включва три кратки и три дълги гласни, две полугласни и съгласни. Графичната система е съобразена с особеностите на арабския език и се отличава с това, че част от нейните знаци имат факултативно изписване. Това определя наличието на двата основни варианта на писмото – пълнен и непълнен. Пълният вариант се реализира с полагането на всички знаци със задължително и с факултативно изписване. Непълните варианти са много и зависят от различното комбиниране на знаците със задължително изписване и определен брой от тези с факултативно изписване. Задължително е изписването на буквите за съгласните и полугласните. Факултативно е изписването на диакритичните точки към буквите на съгласните, на знаците за кратките гласни (фатха, касра и дамма); на тануините; на знака за удвояване на съгласна (шадда), за фрикативния консонант – хамза, за нулева кратка гласна (касра) и допълнителните знаци уасла и мадда. Арабското писмо е мороотчитащо и най-малката графична дума съдържа една мора, съставена от два харфа. Всеки харф е двукомпонентен и включва консонанта и кратка гласна или консонанта и нулева гласна. Част от консонантната система на арабския език се отличава с емфатичност, която не е присъща на съгласните в български, османотурски и персийски език.

Вокалната система на всеки един от тези три езика не съдържа опозицията кратки/дълги гласни и е по-богата в сравнение с арабската. Ето защо средствата на арабската графика не са достатъчни тя да бъде записвана адекватно. Подобно е положението със съгласните. За да се създадат османотурската и персийската азбуки на основата на арабската, се налага да се увеличи броят на нейните графеми. Това се постига чрез въвеждането на нови букви, създадени като към вече съществуващите се добавят допълнителни диакритични

точки (комбинирани по три – под и над буквата) и други диакритични знаци.

Посочените различия намират израз при записването на българските топоними в арабските ръкописи.

Общи характеристики на писменото предаване на българските топоними:

Когато говори за регистрационната практика в Османската империя, видният български османист Ст. Андреев подчертава, че нейният характер сам по себе си е фактор, който затруднява разчитането и идентифицирането на топонимите. Важно е и неговото припомняне, че „безукорното записване на названията до голяма степен зависи от професионализма и старанието на чиновниците от различните канцеларски нива”. Според неговите наблюдения „в провинциите, отстоящи далеч от центъра на империята, писарите допускали доста неточности, за което немаловажна роля играят и особеностите на арабската графика – отбелязване или изпускане на гласни, възможност за предаване на един и същи съгласен звук с различни букви и др. В най-голяма степен това се отнася до наименованията с неосмански генезис (подчертано от А. С.).” (Андреев 2002: 9). Преписваческата дейност и в частност вписванията, съдържащи български топоними, не се отклонява значително от изброените характеристики на регистрационната практика.

В допълнение на казаното може да се направи уточнението, че всъщност посочените особености на арабската графика се дължат на факта, подчертан по-горе, че нейните елементи са два вида. Едните са със задължително изписване, останалите – с факултативно. Пълният вариант се наблюдава само при отделни графични думи (ил. 29 и 50). Преобладават вписванията с непълно изписване. Ето конкретни примери.

1. Изписване на думите без диакритични точки ил. 16, 17, 22, 39, 41 и 42.

2. Нанасяне на елементи от арабицата, които имат факултативно изписване:

2.1. Знаци за кратките гласни |а|, |и| и |у| (фатха, касра, дамма) – ил. 29.

2.3. Знак за липса на кратка гласна (сукун) – ил. 50.

2.4. Знак за дълга гласна |а:| (мадда) – ил. 24 и 29.

2.5. Знак за удвояване на съгласна (шадда) – ил. 41 и 50.

2.6. Хамза – ил. 44. В посочения пример хамзата не предава съгласна, а е част от обозначаващото на така наречения „персийски изафет“ (Гълъбов 1949: 133–134).

Особености при записването на гласните.

1. Кратките и дългите гласни се предават изцяло в пълния вариант на изписване както в арабския език, вж. в Шумни – ил. 50.

2. Липсата на опозиция според дължината на гласните в български и османотурски води до варианти при предаването на една и съща дума. Част от гласните се записват като дълги или всички гласни се предават по този начин:

2.1. Варна – удължаване на първата гласна |а|: Ва:рне (ф-а:-р-н-х) – ил. 2.; Видин – с дълга втора гласна |и| Види:н (ф-д-и:-н) – ил. 3–4.

2.2. Двете гласни се записват като дълги: Ви:ди:н (ф-и:-д-и:-н) – в ОР 506 (л. 91/а); и Хеза:ргра:д (х-з-а:-р-г-р-а:-д) – Разград – ил. 28 и 29.

3. В непълните варианти на изписване се подразбират знаците за кратките гласни, тъй като те не се записват: с-л-с-т-р-х за Силистра, б-л-ф-н-х/п-л-ф-н-х за Плевен, Ф-л-б-х за Филибе.

4. Крайната гласна |а| или |я| се записва чрез ха:, алиф или алиф максура.

Силистра – ил. 39 и 40, София – ил. 44 и 45.

5. Крайната гласна |о| се променя и записва като |а| чрез и ха:’

Мирково |Миркова| – М-р-к-в-х – ил. 22.

Карлово |Карлова| – К-а:-р-л-в-а: – ил. 17.

Особености при записването на съгласните.

1. Едни и същи съгласни се записват различно под влияние на закона за вокалната хармония в турския език, определяна от опозицията твърди/меки гласни. Под нейно влияние част от съгласните се предават с графичните знаци за фонемите, различаващи се по характеристиката емфатичност/неемфатичност, без тя да съществува в български и в турски език.

|Г|: в Паша Игит графемата е от перс. и осм.-тур. азбуки: ил. 23; в Разград е графемата от ил. 29 и 30.

[З]: в Златица графемата е на ил. 11; в Казанлък – е на ил. 15.

[К]: в Искър, Казанлък, Карлово и Мирково графемата е на ил. 11, 16–17; в Кюстендил е на ил. 19–21.

[С]: в Силистра и Русчук графемата е на ил. 38–42 и ил. 31–34; в Самоков⁷ и София е на ил. 35–37 и ил. 43–46.

2. Варианти в предаването на двойки съгласни в опозиция – звучни/беззвучни

[Б]: в Бистрица и Добруджлалар графемата е на ил. 1 и 5.

[П]: в Паша Игит, Плевен, Дупница и дупничанин вариантите са два: с арабската графема на ил. 23, или с перс. и осм.-тур. на ил. 25–27.

[Х]: в Ихтиман графемата е на ил. 13; в ихтимани е на ил. 14.

3. Замяна на българските звукосъчетания [ца] с [че] се дължи на липсата на фонемата *ц* в турската фонетична система. Сред разглежданите български топоними такава промяна е на лице в ойконима Дупница – Дупниче и в хидронима Бистрица – Бистриче. Към тази замяна при записването на български топоними, Ст. Андреев добавя още предаването на словообразователните наставки *-еи*, *-евци*, и *-ци* като: [че], [фче] и [едж] (Андреев 2002: 13, Константинова 2008: 184).

Вторият вариант за преодоляване на тази липса е отпадането на сричката с фонемата [ц]: Златица – Излади: ил. 11.

3. Преодоляване на струпването на начални съгласни

Последният от примерите, посочен по-горе, илюстрира още една важна трансформация. Става дума за промяната на имена, започващи с две съгласни, която е характерна както за арабските ръкописи, така и за османотурската ръкописна практика (Андреев 2002: 12). Морфологичните особености на арабската дума не допускат двуконсонантно начало на думата, което се преодолява с използването на протетична гласна: Златица – Излади, ил. 11.

Представените български топоними позволяват да се изведат няколко основни извода. Първият е, че промените, които се наблюдават при фиксирането им, са едновременно обективни – поради ресурсите на арабската графика, и субективни – поради конкретния избор и възможностите на пишещите. В същото време се очертават

⁷ Според сведенията на Ст. Андреев името на Самоков се среща записано и с графемата син за неемфатичния звук [с] (Андреев 2002: 124)

и тенденциите за следването на по-общи правила. Особено внимание заслужава тенденцията гласните в срички под ударение да се предават с графеми за дълги гласни. Втората тенденция е отчитането на характерните за османотурския език хармония на гласните и хармония на гласните със съгласните. Тази тенденция е разглеждана в цитираната литература. Тя се проявява при избора на графеми за емфатични и ларингални съгласни от арабската фонетична система, които липсват в български и в турски език, за съгласни, които са в една сричка с широките и задните гласни /a/, /o/ и /ъ/. Причината за този избор най-вероятно е в естественото за носителите на турския език съчетаване на твърдите съгласни с широките задни съгласни. Както и в хармонизирането на гласните от една дума с първата в нея.

Проучването на допълнителен графичен материал от османотурските ръкописи и от богатото архивно документално наследство, съхраняван в Националната библиотека „Св. св. „Кирил и Методий“ ще позволи да се разширят наблюденията, представени в настоящата статия, и да се прецизират и допълнят направените в нея изводи.

Литература

Андреев 2002: Стефан Андреев. *Речник на селищни имена и названия на административно-териториални единици в българските земи през XI–XIX век. С.*

Гълъбов 1952: Гълъб Гълъбов. *Помагало за изучаване на турски език по арабската азбука.* Второ прераб. изд. София: ДИ „Наука и изкуство“, 1952.

Гълъбов 1949: Гълъб Гълъбов. *Турска граматика.* София, ДИ „Наука и изкуство“, 1949.

Даруиш 1969: DarwМл, Adnan I

الدرويش، عدنان. فهرس المخطوطات العربية المحفوظة في دار الكتب الشعبية كيرل وميتودي في صوفية عاصمة الجمهورية الشعبية البلغارية. الجزء الأول. القرآن وعلومه – الحديث وعلومه. - دمشق، 1969.

Даруиш 1974: DarwМл, Adnan II

رويش، عدنان. فهرس المخطوطات العربية المحفوظة في المكتبة الشعبية بصوفية في بلغاريا. الجزء الثاني. علوم اللغة والوضع، العلوم الصرفية، العلوم النحوية، لعلوم البلاغية، علم العروض والقوافي، الفنون الادبية. - دمشق، 1974.

Изз ад-Дин 1968: ‘Izz ad-DMn, Ysuf

ين، يوسف. مخطوطات عربية في مكتبة صوفيا الوطنية البلغاريكيرل وميتودي. - بغداد، 1968.

Калицин 1977: Мария Калицин. *Географски показалец В: Турски извори за българската история*, т. XXI (VI). С.: Изд. БАН, 1977, с. 421–423.

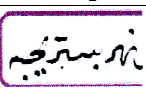

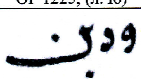
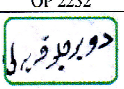
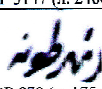

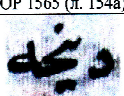
- Кендерова 1995:** St. Kenderova. *Catalogue of Arabic Manuscripts in SS Cyril and Methodius National Library Sofia, Bulgaria. Hadith Sciences / Ed. By Muhammad Isa Waley.* – London: Al-Furqan Islamic Heritage Found., 1995, p.459.
- Кендерова 2009:** Стоянка Кендерова. Драгине/Драгане или Драгота или как да разчитаме българските имена в османските извори. – В: Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 9. Материали от национална конференция по ономастика „Състояние и проблеми на българската ономастика в началото на ХХІ век” и Кръгла маса „Електронен архив картотека на българската топонимия”. (Велико Търново, 16–17 юни 2006 г.). В. Търново, изд. „ИВИС”, 2009, с. 35–84.
- Кендерова 2013:** Кендерова Ст. Османските архиви (ХV–ХХ век) и значението им за българската ономастика. – В: Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 13. Материали от Международна научна конференция „Славянска и балканска ономастика” (Велико Търново, 13–15 септември 2012 г.). В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий”, 2013, с. 493–501.
- Кендерова, Стоилова 2013:** Ст. Кендерова, Анка Стоилова. Каталог на източните ръкописи, съхранявани в националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий”. Том 1. ОР к1– ОР к 18, ОР 1– ОР 200. С., 2013.
- Константинова 2008:** Цанка Константинова. *Топонимията на Казанлъшко.* София, Унив. изд. „Св. Св. Кирил и Методий“.
- Мутафова 2009:** Кр. Мутафова. Антропоними на православното население в Търново и Търновско в османски документи от ХІV в. незасвидетелствани в ономастичната справочна литература. – В: Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 9. Материали от национална конференция по ономастика „Състояние и проблеми на българската ономастика в началото на ХХІ век” и Кръгла маса „Електронен архив картотека на българската топонимия”. (Велико Търново, 16–17 юни 2006 г.). В. Търново, изд. „ИВИС”, 2009, с. 85–105.
- Речник 1974:** *Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от ХІХ и ХХ век.* Под ред. на Ст. Илчев. София, изд. БАН, 1974.
- Стоилова 1994:** Анка Стоилова. *За модела на арабската графика като знакова система.* – В: Сб. Стъпки по пътя. Изтоковедски изследвания. Ред. кол. Самсарева, П. и др. С., с. 39–80.
- Стоилова 2005:** Анка Стоилова. *Особеностите на арабското писмо.* – В: *Orientalia*. 2005, № 1, с. 166–193.
- Стоилова 2011:** Анка Стоилова. *Видове текстове в арабския кодекс.* – В: *Факти и мистификации в старите текстове.* /Състав., ред., предг. Боряна Христова, Елена Узунова. София, Нац. библ. “Св. св. Кирил и Методий”: ИК „Гутенберг”, 2011, с. 483–515.
- Тилков 1896:** Ст. Тилков. *Малък турско-български речник.* Солун и Прилеп. 1896.

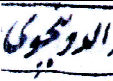
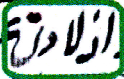
ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

СПИСК НА НАЗВАНИЯТА НА ОЙКОНИМИТЕ И ХИДРОНИМИТЕ НА БЪЛГАРСКИ, АРАБСКИ, ТУРСКИ И ПЕРСИЙСКИ

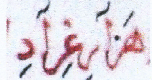
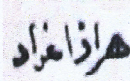

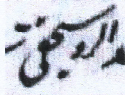

ЕЗИК			
Български	Арабски	Османо-турски	Персийски
Bulgarian	Arabic	Ottoman-Turkish	Persian
град	بَد balad (b-l-d)	بَد beled (b-l-d)	بَد beled (b-l-d)
Град, градче	بَدَة balda (b-l-d-h)	بَدَة belde (b-l-d-h)	
Град	-	شهر mexp shehr (sh-h-r)	شهر mexp shehr (sh-h-r)
Град	مَدِينَة мади:на madma (m-d-ī-n-h)	مَدِينَة медине medine (m-d-ī-n-h)	
Град - Касаба	قَصَبَة касаба qaşaba (q-ş-b-l-i)	قَصَبَة касаба kasabe (q-ş-h-h)	
Крепост - кале	قَلْعَة кал'а qal'a (q-l-'-h)	قَلْعَة каляя kalya (q-l-'-h)	
Село	قَرْيَة кариа qariya (q-r-y-h)	قَرْيَة керие karie (q-r-y-h)	
Махала	مَحَلَة махалла maḥalla (m-h-l-h)	مَحَلَة махале mahale (m-h-l-h)	
Училище - медресе	مَدْرَسَة мадраса madrasa (m-d-r-s-h)	مَدْرَسَة медресе medrese (m-d-r-s-h)	
Джамия	جَامِع джа:ми' ġami' (ġ-ā-m-')	جَامِع джами ġami (ġ-ā-m-')	
Джамия	مَسْجِد масджид masġid (m-s-ġ-d)	مَسْجِد месджид mesġid (m-s-ġ-d)	

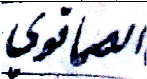

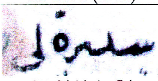
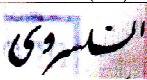

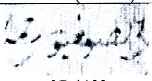
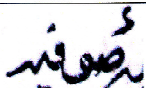
**ПРИЛОЖЕНИЕ 2. БЪЛГАРСКИ ТОПОНИМИ:
ИЛЮСТРАЦИИ, ПРЕДАВАНЕТО ИМ С АРАБИЦА, ТРАНСКРИПЦИИ**

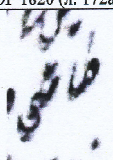

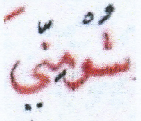
№	Илюстрация	Изписване с арабика	Азбука с арабика Транскрипция с кирилица и транслитерация с латиница	Български топоним прозвище
1	2	3	4	5
1	 OP 47 (л. 1a)	بستريچه	осм.-тур. азбука Бистриче B-s-t-r-i-ç-h	Бистрица река
2	 OP 2797 (л. 1a)	وارنه	осм.-тур. азбука Ва:рне V-a-t-n-h	Варна
3	 OP 1225, (л. 1б)	وڊين	араб. азбука Види:н V-d-i:-n	Видин
4	 OP 2232	وڊين	араб. азбука Види:н V-d-i:-n	Видин
5	 OP 3147 (л. 246б)	دوبرجلر	осм.-тур. азбука Добруджалар D-o:-b-r-ğ-l-r	Добруджалар – дн. с Добрич - Хасково;
6	 OP 870 (л. 175a)	نهر طونة	араб. азбука Туна T-u:-n-h	Дунав Река
7	 OP 1555 (л. 1a)	دوپنجه	осм.-тур. азбука Ду:бнидже D-u:-b-n-ğ-h	Дупница Ду:бнидже
8	 OP 1565 (л. 154a)	دوپنجه	осм.-тур. азбука Ду:бниче D-u:-b-n-ç-h	Дупница Ду:бниче
9	 OP 1854	دوپنجه	осм.-тур. азбука Дупниче D-b-n-ç-h	Дупница Дупниче

10	 OP 1737 (п. 4036)	الدونجوي	осм.-тур. азбука ад-дубнич-ви ad-d-u-b-n-q-v-i	дупничанинът
11	 OP 1820	إزلا دی	араб. азбука Изла:ди: 'I-z-l-a-d-i:	Златица Излали
12	 OP 47 (п. 1a)	اسقر	араб. азбука Искар I-s-q-r	Искър Река
13	 OP 1738	اختمان	араб. азбука Ихтима:п I-ḥ-t-m-a:-n	Ихтиман
14	 OP 794 (п. 2a)	احمد افندي اختمالی	араб. азбука Ихтималий: I-ḥ-l-l-m-a:-n-i:	Ихтималеца
15	 OP 2214	قرنلق	осм.-тур. азбука Казанлък Q-z-n-l-q	Казанлък
16	 OP 632 (п. 1a)	قرانلق	осм.-тур. азбука Казанлък Q-z-a:-n-l-q	Казанлък Казанлък
17	 OP 3150	قارلوا Карлова	осм.-тур. азбука Карло:ва: Q-a:-r-l-v-a:	Карлово
18	 OP 2797	قرنجه	осм.-тур. азбука Козниче Q-u:-z-n-q-h	Козниче

19	 OP 8 (п. 1a)	кюстендил	осм.-тур. азбука ал-Ку:стенди:л al-k-u:-s-t-n-d-i:l	Кюстендил
20	 OP 99	кюстендил	осм.-тур. азбука Ку:стенди:л K-u:-s-t-n-d-i:-l	Кюстендил
21	 OP 142 (кор. 16)	алкюстендильи	осм.-тур. азбука ал-Ку:стендилий al-k-u:-s-t-n-d-i:-l-i	Кюстендилски
22	 OP 1133	мрковъ ли	осм.-тур. азбука Мирково-лъ M-r-q-v-h l-i	Мирковлията Мирково
23	 OP 2797	паша икит	осм.-тур. азбука Паша: Игит P-a:-sh-a: I:-g-i:-t	Паша Игит
24	 1820	қриѣ бирѡаб	осм.-тур. азбука Бирту:б B-r-t-u:b	Пирдоп
25	 OP 2531 (п. 2206)	плонѣ	осм.-тур. азбука Плевне P-l-v-n-h	Плевен
26	 OP 1088 (426):	плонѣ ви	осм.-тур. азбука Плевне - ви P-l-v-n-h v-i:	Плевенчанин

27	 OP 2813	بلونه وي	осм.-тур. азбука Плевне - ви P-l-v-n-h v-i:	Плевенчанин
28	 OP 647 (л. 886)	هزار غراد	араб. азбука Хеза:ргра:д H-z-a:-r-ğ-r-a:-d	Разград
29	 OP 2804 (л. 806)	هزار غراد	араб. азбука Хеза:ргра:д H-z-a:-r-ğ-r-a:-d	Разград
30	 OP 3129 (л. 73a)	هراز غراد	араб. азбука Херазгра:д H-z-a:-r-ğ-r-a:-d	Разград
31	 OP 2848 (л. 16)	روسچق	осм.-тур. азбука Ру:счук R-u:-s-ç-q	Русе
32	 OP 746 (л. 1a)	روسچق	осм.-тур. азбука Ру:счук R-u:-s-ç-q	Русе
33	 OP 2852	روسچق	араб. азбука Ру:счук R-u:-s-ğ-q	Русчук
34	 OP 2690 (л. 56a)	الروسچقي	араб. азбука ар-ру:счукий ar-r-u:-s-ğ-q-i:	русчуклията
35	 OP 38 (л. 1a)	صماقر	араб. азбука Сама:ко/ Сама:ков Ş-m-a:-q-v	Самоков

36	 OP 47 (л. 1a)	صماقو	араб. азбука Сама:ко/ Сама:коu š-m-a'-q-v	Самоков
37	 OP 1737 (л. 403б)	الصماقوي	араб. азбука ас-Сама:куви: aš-š-m-a'-q-v-i:	Самоковецът
38	 2848 (л. 1б) OP	سلمترة	осм.-тур. азбука Силистра S-l-s-t-r-h	Силистра
39	 OP 2898 (л. 1a)	سلمترة	осм.-тур. азбука Силистра S-l-s-t-r-h	Силистра
40	 OP 2910 (л. 1a)	سلمترة لى	араб. азбуки Силистра - лъ S-l-s-t-r-h l-i	Силистренец
41	 OP 1895	السلمتروي	араб. азбука ас-Силистра-уй as-s-l-s-t-r-v-i:	Силистренецът
42	 OP 870 (л. 175a)	السلمتري	араб. азбука ас-Симистр-ий as-s-l-s-t-r-i:	Силистренецът
43	 OP 1133	الصوفيو	араб. азбука ас-су:фи:ауни: aš-š-u:-f-i:-v-i:	Софийски
44	 OP 1205	صوفيه	осм.-тур. азбука Су:фис š-u:-f-i:-h	София

45	 OP 2238	صوفيه وي	осм.-тур. азбука Су:фи:е-ви Ş-u:-f-i:-h v-i	Софиянски
46	 OP 1820 (л. 172a)	الصوفوي	араб. азбука ас-су:фи:ауий: aş-ş-u:-fi:-v-i:	Софиянски
47	 OP 3148	طاشلى	осм.-тур. азбука Та:шль T-a:-sh-l-i	Ташль с. Камяняс (Кьрдж.) С. 232
48	 OP 3251	فليه	осм.-тур. азбука Филибе F-l-b-h	Филибе Пловдив
49	 OP 2527 (Кор.16)	چريان	осм.-тур. азбука Чирпа:п C-r-p-a:-n	Чирпан
50	 OP 2804 (л. 80б)	شمني	осм.-тур. азбука Шумни: Sh-u:-m-n-n-i:	Шумен